

वानस्पत्यंसमिजुद्धादि आयसंसौवर्गादि पार्थिवंब्रीह्यादि दिव्येनदिवेस्वर्गायहितेनरूपेण प्रज्ञयाअहंकृतुरित्यादिना उक्तविधप्रज्ञात्मकेनतवैवप्रत्यगात्मनःसिद्धिःप्राप्तिर्मुक्तिर्वानत्वनात्मभूतरथानांतरसिद्धि
रिति विद्धि ॥ २५ ॥ इदंतवैवसिद्धिरित्यनेनोपक्षिप्तप्रत्यग्रूपं व्यायच्छंतेनिगृह्णन्ति इन्द्रियादीनीतिशेषः संप्रतीताःसम्यग्विश्वासयुक्ताः ॥ २६ ॥ वेदविदएवप्रपन्नाःनत्ववैदिकाः नावेदविन्मनुतेतंबृहंतमिति
श्रुतेः परंब्रह्मपरेभ्यःविराट्सूत्रांतर्यामिभ्यःसोपाधिकेभ्यःपरंनिरुपाधिकत्वात्श्रेष्ठप्रथितंसच्चिदानंदरूपेणसर्वत्रथागतं यथोक्तं अस्तिभातिप्रियंरूपंनामचेत्यर्थपंचकं आद्यंत्रयंब्रह्मरूपंजगद्रूपंततोद्वयमिति
पुराणंपुरापिनवं तेनसोपाधिकानामुत्पत्तिःसूचिताव्रतंअहिंसादिपुण्यंजपादियोगश्चित्तवृत्तिनिरोधस्तैः तपःस्वधर्माचरणमेवधनंयेषांतेप्राप्नुवंतीतिशेषः ॥ २७ ॥ अस्यप्रत्यग्वस्तुनःअद्वयत्वसिद्ध्यर्थइत
एवांतर्याम्यादिनासमुत्थानमाह तस्येति तस्यचिदात्मनःमध्येवेतसोवज्जुलतरुरिवसवीजांकुरोब्रह्मांडवक्षःचितापरिच्छेद्यत्वात्तन्मध्यस्थः पुण्योरमणीयोगंधइवगंधादिर्विषयोधर्मज्ञानवैराग्यैश्वर्यवतियस्मि
नस्तीतिपुण्यगंधः सहस्रंअनंतंशाखाइवभोगस्थानानियस्मिन् विपुलोऽपरिच्छिन्नः विभाति तस्यमूलादविद्यारूपात्सरितइवसंततप्रवाहवत्योभोगवासनाःप्रस्रवंतिउत्तिष्ठन्ति मधुवत्सृष्टंउदकवदाप्यायनकरं

यच्चापिद्रव्यमुपयुज्यतेहवानस्पत्यमायसंपार्थिवंवा ॥ दिव्येनरूपेणचप्रज्ञयाचतवैवसिद्धिरिति विद्धिविद्वन् ॥ २५ ॥ ताक्ष्यउवाच इदंश्रेयःपरममन्य
मानाव्यायच्छंतेमुनयःसंप्रतीताः ॥ आचक्ष्वमेतंपरमंविशोकंमोक्षंपरंयंप्रविशंतिधीराः ॥ सांख्यायोगाःपरमंयंविदंतिपरंपुराणंतमहंनवेद्यि ॥ २६ ॥ सरस्व
त्युवाच तंवैपरंवेदविदःप्रपन्नाःपरंपरेभ्यःप्रथितंपुराणं ॥ स्वाध्यायवंतोव्रतपुण्ययोगैस्तपोधनावीतशोकाविमुक्ताः ॥ २७ ॥ तस्याथमध्येवेतसःपुण्यगंधःसह
स्रशाखोविपुलोविभाति ॥ तस्यमूलात्सरितःप्रस्रवंतिमधूदकप्रस्रवणाःसुपुण्याः ॥ २८ ॥ शाखांशाखांमहानद्यःसंयांतिसिकताशयाः ॥ धानापूपामांसशा
काःसदापायसकर्दमाः ॥ २९ ॥ यस्मिन्नग्निमुखादेवाःसैद्राःसहमरुद्गणाः ॥ ईजिरेऋतुभिःश्रेष्ठैस्तत्पदंपरममम ॥ ३० ॥ इतिश्रीम०आरण्यकेप०मार्कंडे
यसमास्याप०सरस्वतीताक्ष्यसंवादेषडशीत्यधिकशततमोऽध्ययः ॥ १८६ ॥ ॥ ७३ ॥

ननादिद्वाराप्रस्रवतीतिप्रसिद्धं ॥ २८ ॥ शाखाभिति महानद्योवासनाःपुराशाखांशाखांतत्तद्भोगस्थानंसंयांतिस्वप्रवाहपतितंपुरुषंनयंतीत्यर्थः पुण्यवासनयापुण्यमाचरन्स्वर्गच्छति एवमन्यत्रापिसिकताइवपर
स्परमसंश्लिष्टाःपुत्रपश्वादयस्तासुशरेतेताःसिकताशयाःपुत्रादिविषयाइत्यर्थः धानाःऋष्टयवाः अपूपाःसच्छिद्रंभक्ष्यं शेषंप्रसिद्धं धानादिकंमधूदकस्थानीयस्यसुखस्यविशेषणं विषयसुखंहिधानावत्नस्वसजा
तीयंप्रसूतेअपूपवदनेकच्छिद्रयुक्तंमांसवत्हिंसालभ्यंनानुपहत्यभूतानिभोगःसंभवतीतिप्रसिद्धेः शाकवदल्पसारंपायसवन्मुखमधुरंपाकेगुरुतरंचकर्दमवत्चित्तपटस्यमलिनीकरणंचेतिपरचैतन्यभूमौअनाद्य
विद्यामूलादुत्थितोयंसंसारवक्षोऽतिविरसफलोविद्ययाऽविद्यानाशात्समूलमुन्मूलनीयइत्यर्थः तथाचचिदद्वैतमव्याहृतं ॥ २९ ॥ यस्मिन् यद्याप्तिनिमित्तं श्रेष्ठैःऋतुभिर्योग्यज्ञैरग्न्यादयोयत्नच्छंतितत्तन्ममवि
द्यारूपायाः सरस्वत्याः पदंपदनीयंप्रापणीयंस्थानं परमंसर्वोक्तंज्ञातृज्ञानज्ञेयभानशून्यंब्रह्माद्वैतं ॥ ३० ॥ इत्यारण्यकेपर्वणिनैलकंठीयेभारतभावदीपेषडशीत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १८६ ॥ ॥ ७३ ॥